

معاونت بهداشت
دفتر مدیریت خطر بلایا

وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی
کارگروه سلامت و توانبخشی در حوادث غیر مترقبه

گزارش ملی آمادگی خانوارهای ایرانی برای بلایا سال ۱۳۹۴

تدوین:

علی اردلان، هما یوسفی

نرگس روحی، جواد سلطانی

با همکاری:

ناهید جعفری، میترا توحیدی، فرشته فقیهی

سید تقی یمانی، شهرزاد والافر، احد بنار

با مشارکت:

- گروه های مدیریت خطر بلایا، معاونت بهداشت دانشگاه های علوم پزشکی کشور
- دپارتمان سلامت در حوادث و بلایا، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران
- دپارتمان سلامت در حوادث و بلایا، موسسه ملی تحقیقات سلامت جمهوری اسلامی ایران

Department of Health
Disaster Risk Management Office

Ministry of Health and Medical Education
Health and Rehabilitation Emergency Working Group

2015 National Report, I.R.Iran Households Disaster Preparedness

Edited by:

Ali Ardalan, Homa Yousefi

Narges Rouhi, Javad Soltani

Contributed by:

Nahid Jafari, Mitra Tohidi, Fereshteh Faghihi

Taghi Yamani, Shahrzad Valafar, Ahad Banar

In collaboration with:

- Disaster Risk Management Offices at Departments of Public Health, Universities of Medical Sciences and Health Services
- Department of Disaster and Emergency Health, School of Public Health, Tehran University of Medical Sciences
- Department of Disaster and Emergency Health, I.R.Iran's National Institute of Health Research

مقدمه معاون بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

کشور عزیزمان جمهوری اسلامی ایران همواره در معرض انواع مخاطرات طبیعی و انسان ساخت قرار داشته و طی سالیان اخیر پیامدهای ناگواری را متحمل شده است. در راستای تحقق اهداف برنامه توسعه اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و هدف کلان نظام سلامت مبنی بر کاهش خطر ناشی از مخاطرات طبیعی و انسان ساخت در سطح جامعه و پاسخ مناسب نظام سلامت به بلایا و فوریتهای برنامه های جامع و منسجمی در سطح وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی با محوریت معاونت بهداشتی و هدایت فنی دفتر مدیریت خطر بلایا و مشارکت سایر مدیریت های ستاد و دانشگاه های علوم پزشکی تدوین شده و هر ساله اجراء می گردد. یکی از این برنامه های جامع و منسجم و در عین حال ضروری برنامه افزایش آمادگی خانوارها در بلایا می باشد. آمادگی خانوارها در بلایا و حوادث طبیعی و انسان ساخت و نقش آن ها در این مقوله بسیار حائز اهمیت می باشد. در کشور ما سالانه بلایای مختلفی رخ می دهد و جان بسیاری از انسان ها می گیرد و خسارات مالی بسیاری را بدنبال می آورد. در حالی که در سایر کشورها، همین نوع بلایا و حوادث طبیعی و انسان ساخت، کمترین خسارت مالی و جانی را در پی دارد. یکی از علل این امر وجود آمادگی کافی در مردم و خانوارهای آنها است. از این رو، توجه به آمادگی خانوارهای ایرانی با در نظر گرفتن تعدد حوادث و بلایای طبیعی و انسان ساخت در کشور، از اهمیت و ضرورت خاصی برخوردار می باشد.

با عنایت به این موارد، یکی از برنامه های مهم مداخله ای پیش بینی شده در دفتر مدیریت خطر بلایا، برنامه ارزیابی و آموزش آمادگی خانوارهای ایرانی برای بلایا می باشد که از سال های گذشته آغاز شده و اکنون در بسته خدمت سطح یک ادغام شده است. این سند گزارشی از این برنامه ملی است که با عنوان "گزارش ملی آمادگی خانوارهای ایرانی برای بلایا در سال ۱۳۹۴" منتشر می گردد. سند ارزشمندی که در یک قالب منسجم و روزآمد، اطلاعات مهم و کاربردی در خصوص آمادگی مردم در بلایا را به منصه ظهور رسانیده است.

در انتها از روسای محترم دانشگاه های علوم پزشکی سراسر کشور انتظار می رود، حمایت لازم را از برنامه فوق بعمل آورده و برای ارتقاء شاخص این برنامه ارزشمند اهتمام ورزند.

دکتر علی اکبر سیاری

معاون بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

مقدمه مشاور معاون بهداشت و سرپرست دفتر مدیریت خطر بلایا

جمهوری اسلامی ایران در معرض انواع مخاطرات طبیعی و انسان ساخت قرار دارد. در سال بطور متوسط ۳ هزار ایرانی در مخاطرات طبیعی کشته می شوند و حدود ۱,۵ میلیون نفر تحت تاثیر قرار می گیرند. تجربیات بین المللی و داخلی همواره بر اهمیت نقش جامعه در کاهش خطر بلایا تاکید دارد. کشور ما نیز همواره متاثر از حوادث و بلایای طبیعی و انسان ساخت بوده و به عنوان یکی از آسیب پذیر ترین کشورها از نظر انواع حوادث در جهان مطرح می باشد. این امر به دلیل موقعیت جغرافیایی و آسیب پذیری بالای کشور است که منجر به از بین رفتن جان انسان ها و مشکلات و صدمات متعدد به دنبال وقوع یک حادثه طبیعی، می شود. لذا ضرورت برنامه ریزی، آمادگی و پاسخ در مقابل حوادث و بلایا امری حتمی است. از این رو، نقش مردم و خانوارهای ایرانی به منظور پاسخگویی مناسب در مقابل حوادث و بلایا و داشتن آمادگی های لازم جهت کاهش خطر بلایا امری ضروری می باشد. از این جهت، باید مفاهیم و روش های مدیریت مبتنی بر جامعه با تاکید بر همکاری بین بخشی و استفاده از تمامی ظرفیت های کشور شامل جامعه مدنی، بخش دولتی و بخش خصوصی توسعه یافته و با مشارکت خانوارها بطور منسجم تر به مرحله عمل درآید.

دفتر مدیریت خطر بلایای معاونت بهداشت وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی بر اساس رسالت خود، به دنبال ایجاد بستر مناسب جهت ارتقاء آمادگی خانوارها برای بلایا می باشد. از این رو، با توجه به شاخص های ملی برنامه ارزیابی و آموزش خانوار های ایرانی در بسته خدمت سطح اول تبیین گردید که در معاونت بهداشت و دفتر مدیریت خطر بلایا در طی سال انجام می شود. سند پیش رو، گزارش ملی آمادگی خانوارهای ایرانی در سال ۱۳۹۴ می باشد که حاصل تلاش همکاران دفاتر مدیریت خطر بلایا در معاونتهای بهداشتی می باشد. از روسای محترم دانشگاه های علوم پزشکی و معاونین محترم بهداشتی و مدیران محترم گروه مدیریت خطر بلایا که در تدوین این سند مشارکت و همکاری داشته اند، تشکر و قدردانی بعمل آید.

دکتر علی اردلان

مشاور معاون بهداشت و سرپرست دفتر مدیریت خطر بلایا

جدول ۱ - خلاصه برآورد میزان آمادگی خانوارهای ایرانی برای بلایا، سال ۱۳۹۴

متوسط امتیاز آمادگی	۹,۳
حدود اطمینان ۹۵٪ متوسط امتیاز آمادگی	۸,۳-۱۰,۳

جدول ۲ - درصد خانوارهایی که اقدامات آمادگی برای بلایا را انجام داده اند، سال ۱۳۹۴

ردیف	سوال	درصد
۱	آیا طی یکسال گذشته در خانواده شما جلسه برنامه ریزی برای مقابله با بلایا انجام شده است؟	۱۷,۸
۲	آیا خانواده شما نقشه خطر بلایای مهم را رسم کرده است؟	۳,۶
۳	آیا مقاومت ساختمان منزل شما در برابر زلزله طی یکسال گذشته توسط یک فرد متخصص ارزیابی شده است؟	۴,۹
۴	آیا در صورت مقاوم نبودن ساختمان منزل تان در برابر زلزله، اقدامی را برای مقاوم سازی آن انجام داده اید؟	۳,۱
۵	آیا طی یکسال گذشته آسیب پذیری عوامل غیرسازه ای محل سکونت خود را برای زلزله ارزیابی کرده اید؟	۵,۶
۶	آیا طی یکسال گذشته اقدامی را برای کاهش آسیب پذیری عوامل غیرسازه ای منزل خود انجام داده اید؟	۴,۲
۷	آیا در خانواده شما کیف شرایط اضطراری و بلایا وجود دارد؟	۸,۶
۸	آیا خانواده شما برای شرایط اضطراری و بلایا دارای برنامه ارتباطی است؟	۷,۷
۹	آیا خانواده شما برای شرایط اضطراری و بلایا برنامه تخلیه دارد؟	۱۱,۶
۱۰	آیا در خانواده شما برای کمک به گروه های آسیب پذیر در شرایط اضطراری و بلایا برنامه خاصی وجود دارد؟	۱۴,۵
۱۱	آیا اعضای خانواده شما با هشدارهای اولیه مخاطرات مهم منطقه مانند سیل، طوفان و غیره آشنا هستند؟	۱۶,۶
۱۲	آیا وسایل اطفای حریق آماده در منزل شما وجود دارد؟	۱۲,۶
۱۳	آیا حداقل یکی از اعضای خانوار شما طی یکسال گذشته برای کمک های اولیه پزشکی آموزش دیده است؟	۱۴,۳
۱۴	آیا خانواده شما در برنامه های مدیریت بلایا در محله خود مشارکت دارد؟	۶,۵
۱۵	آیا طی یکسال گذشته، خانواده شما تمرین شرایط اضطراری و بلایا را انجام داده است؟	۶,۹

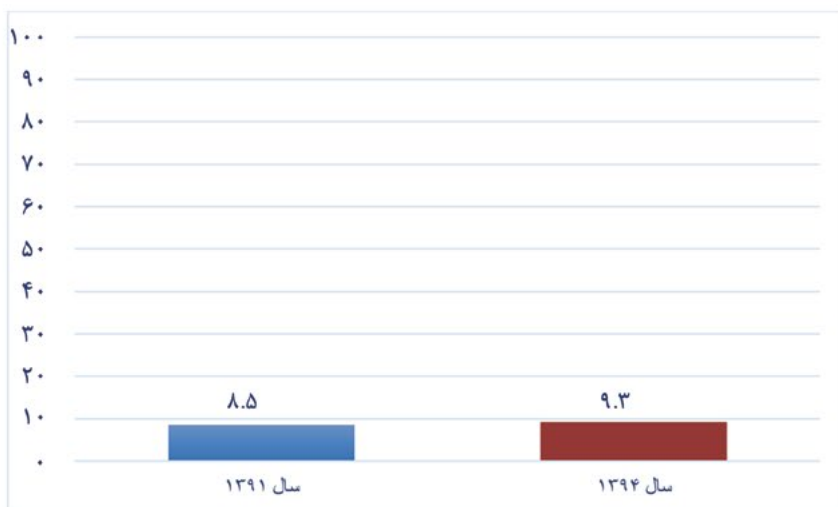
جدول ۳ - مقایسه میانگین امتیاز آمادگی خانوارها برای بلایا بین گروه های جمعیتی، سال ۱۳۹۴

P Value	انحراف معیار	میانگین	گروه
منطقه			
۰,۰۲	۹,۰۱	۹,۱	شهری
	۹,۰۴	۹,۵	روستایی
مالکیت منزل			
۰,۰۰۱	۹,۰۲	۹,۴	ملکی
	۹,۰۴	۹,۳	استیجاری
سطح تحصیلات سرپرست			
۰,۰۰۱	۸,۳۱	۸,۰۱	بیسواد
	۹,۱۴	۹,۰۱	ابتدایی
	۸,۲۳	۹,۰۲	راهنمایی
	۹,۳۳	۹,۰۳	دبیرستان
	۹,۵۲	۱۰,۰۳	دانشگاه

*علیرغم اختلاف معنی دار آماری بین گروه ها، اختلاف از نظر اهمیت بخصوص در مالکیت منزل معنی دار نمی باشد.

مقایسه آمادگی خانوارهای ایرانی برای بلایا بین سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۴

شاخص آمادگی خانوارهای ایرانی برای بلایا در کنار سایر شاخص های نظام سلامت

ارزیابی و آموزش آمادگی خانوارهای ایرانی برای بلایا یکی از اجزای اصلی برنامه ادغام مدیریت خطر بلایا در نظام شبکه بهداشتی درمانی

ارزیابی و آموزش آمادگی خانوارهای ایرانی برای بلایا، یکی از اجزای مهم برنامه ادغام مدیریت خطر بلایا در نظام شبکه بهداشتی درمانی است. این برنامه که به "دارت" شهرت دارد شامل ارزیابی و آموزش خانوارها بطور سالاته است. مبنای ارزیابی در این برنامه HDPI یا Household Disaster Preparedness Index می باشد که بر آن اساس، شاخص ملی آمادگی خانوارها برآورد می شود. آموزش برنامه "دارت" بر دو ابزار استوار است: (۱) رسم نقشه مشارکتی خطر منزل، (۲) تابلوهای سه گانه آموزشی. فلسفه انتخاب نام "دارت" گروه هدف این برنامه، یعنی فرد و خانوار است.

اهم اقدامات آتی

- ۱- نظارت بر اجرای دقیق و مستمر برنامه در سال های بعد توسط واحد های مجری
- ۲- جمع آوری گزارش های مقطعی و نهایی همه واحدهای مجری در طول سال
- ۳- بازدید های میدانی برای بررسی نحوه اقدامات در توالی های مورد نیاز بر اساس دستورالعمل های ابلاغی
- ۴- پیش بینی مداخلات لازم بر اساس نتایج ارزشیابی
- ۵- جمع بندی و تدوین گزارش نهایی سالانه

آمادگی خانواده در برابر مخاطرات طبیعی

شناخت مخاطرات و آمادگی در برابر آنها

Family Disaster Preparedness

Hazard Analysis & All-Hazard Preparedness

خانواده سالی ۲ بار درباره خطرات طبیعی که تهدیدش می کند، گفتگو می کند. در این گفتگو همه اعضا، خانواده شرکت می کنند.

هر خانواده حداقل یک کیف اضطراری داشته و در دسترس قرار داده است. بهتر است یک کیف اضطراری نیز در صندوق عقب ماشین بگذاریم.

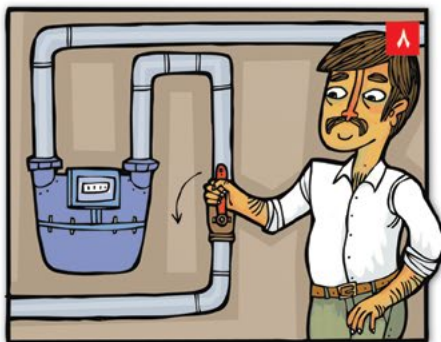
تمام اعضا، خانواده سالی ۲ بار آمادگی برای مخاطرات طبیعی را تمرین می کنند (مانور خانواده).

خانواده محلی را برای ملاقات بعد از حادثه تعیین می کند.

در کاغذی اطلاعات شخصی خود را بنویسید و آنرا در کیف اضطراری و جیب‌تان بگذارید.

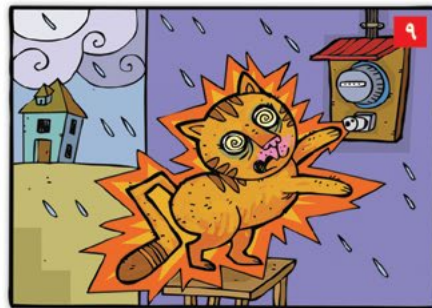
قبل از تخلیه منزل شیر گاز را ببندیم.

همه اعضا، خانواده آدرس و تلفن یکی از آشنایان در شهر دیگر را می دانند.

هنگام تخلیه، کیف اضطراری را بر میداریم و خروجمان را به همسایگان و آشنایان اطلاع می دهیم.

قبل از تخلیه منزل برق را قطع می کنیم، به شرط آنکه خیس نباشیم.

افراد زیر در برابر بلایا آسیب پذیرتر هستند: بیماران، کودکان، زنان باردار و سالمندان. مطمئن شویم که نیازهای این افراد را در زمان بلایا می شناسیم و از آنان مراقبت می کنیم.

آمادگی خانواده در برابر مخاطرات طبیعی

آمادگی برای سیل

Family Disaster Preparedness Flood Preparedness

دیوار طبقات همکف و زیر زمین عایق شوند تا سیل نفوذ نکند.
منبع آب آشامیدنی نباید با آب فاضلاب و سیل مخلوط شود.

خانه مان را در مسیر سیل نساازیم. مطمئن شویم که کنتور برق در جایی نصب شده که خیس نمی شود.

به محض تهدید سیل، به همراه خانواده به نقاط مرتفع و امن برویم.
کیف اضطراری را ببریم و به رادیو گوش دهیم.

به مسئولین محلی کمک کنیم تا درخت بکاریم و سیل بند بسازیم.

در زمان سیل از ماشین خارج شویم و به نقاط بلند برویم، زیرا آب جاری سیل می تواند ماشین را با هر وزنی جا به جا کند.

آمادگی خانواده در برابر مخاطرات طبیعی

آمادگی برای سیل

Family Disaster Preparedness Flood Preparedness

بعد از سیل در لب پرتگاه نایستیم چون ممکن است خاک آن سست شده باشد.

بعد از سیل از آب جاری ننوشیم و به آن نزدیک ننشینیم، چون ممکن است آلوده باشد.

بعد از سیل وسایل خانه را تمیز کنیم تا از آلودگی گل و لای پاک شود. تا زمانی که مسئولین اعلام نکرده اند در نقاط امن بمانیم.

به آب سیل نزدیک ننشینیم، چون ممکن است برق داشته باشد.

نقشه خطر سیل منطقه یا روستای خود را رسم کنیم. می توانیم از فضای خالی دور کاغذ برای نوشتن اطلاعات ضروری استفاده کنیم، مثل: محتویات کیف اضطراری، زمان مانور خانوار و غیره.

آمادگی خانواده در برابر مخاطرات طبیعی

آمادگی برای زلزله

Family Disaster Preparedness Earthquake Preparedness

خانواده ایمنی سازه ای و غیرسازه ای منزل را بررسی می کند. مثل بررسی محکم بودن کابینت و کمد به دیوار. محکم بودن لوستر و پنجه به سقف واستحکام چاه فاضلاب

خانواده ایمنی سازه ای و غیرسازه ای منزل را بررسی می کند. مثل بررسی مقاومت دیوار و سقف، اتصال برق و نشت گاز.

هر خانه باید دارای یک کپسول آتش نشانی باشد که همه روش استفاده را بدانند. ضمناً همه خانواده مسیر خروج اضطراری خانه را بشناسند.

وسایل سنگین و شکستنی را در طبقات پایین نگهداری کنیم. آینه، شیشه و وسایل سنگین را بالای سرمان نگذاریم و درب کابینت و کمد ها را قفل نگهداریم.

در هنگام زلزله زیر میز محکم، سه گوش دیوار، بغل یخچال بزرگ پناه بگیریم و از پنجره، شیشه، کمد و هر آنچه که پرت می شود یا می افتد دوری کنیم.

آمادگی خانواده در برابر مخاطرات طبیعی

آمادگی برای زلزله

Family Disaster Preparedness Earthquake Preparedness

اگر در زمان زلزله خواب هستیم، سرمان را با بالش حفظ کنیم. اما اگر خطر اصابت جسم سنگین یا برنده ای وجود داشت، از آن فاصله می گیریم.

مراقب پنکه سقفی و لوسترها باشیم.

اگر در زمان زلزله بیرون از ساختمان هستیم از دیوارها، درخت های بلند، تیر برق و زیر پل ها دوری کنیم.

فقط زیر چهارچوب های محکم پناه بگیریم، مثل خانه های قدیمی که چهارچوب بخشی از دیوار است. در زمان زلزله از آسانسور استفاده نکنیم.

راه هوایی مصدوم را باز کرده و محل خونریزی را با دستمال فشار دهیم. اندام ها و گردن را با آتل بی حرکت کنیم. برای جلوگیری از مدمه نخاعی، مصدوم را با احتیاط از زیر آوار بیرون آورده و حمل کنیم.

اگر زیر آوار گیر کردیم کبریت روشن نکنیم، دهان را با پارچه ببوشانیم، با سنگ و اجسام فلزی زده یا سوت بزنیم. فریاد زدن آخرین کار است.

آمادگی خانواده در برابر مخاطرات طبیعی

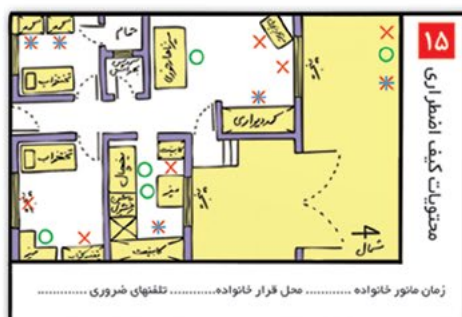
آمادگی برای زلزله

Family Disaster Preparedness
Earthquake Preparedness

بعد از زلزله، گابیت را با احتیاط باز کنیم. سالم بودن لوله بخاری را بررسی کنیم و قبل از برگشت به داخل ساختمان از ایمن بودن آن مطمئن شویم.

می توانیم از فضای خالی دور نقشه برای نوشتن اطلاعات ضروری استفاده کنیم. مثل: محتویات کیف اضطراری، زمان مانور خانوار و غیره.

یادداشت